

учреждениях Англии. Автор дает детальный анализ моделей и программ профориентационного и карьерного обучения, которые делают весомый вклад в подготовку молодежи к разного рода возможностям, ответственности и жизненного опыта. Они помогают молодежи принимать решения и справляться с переходными этапами в процессе обучения и работы. Автор также описывает управление профориентационным и карьерным обучением в средних образовательных учреждениях Англии, главную роль в котором, играет координатор по профориентационному и карьерному обучению, помогая ученикам решить основные вопросы их будущей жизни в мире профессий.

Тименко Марія – аспірантка відділу порівняльної педагогіки Інституту Педагогіки НАПН України (м. Київ, Україна). E-mail: marytym@ua.fm

Tymenko Maria – Post-graduate student of the department of Comparative Pedagogy of Institute of Pedagogy of NAPSU. E-mail: marytym@ua.fm

УДК 378

«ПОСТ-СУСПІЛЬСТВА» В КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

М.М. Чурсін

У контексті завдань системи освіти щодо підготовки молоді до діяльності в майбутньому розглядаються виміри інформаційного суспільства, які характеризуються як «пост-суспільства». Розкривається радикалізм цих суспільств, що утворюють нові виклики людській природі, вимагають переосмислення методологічних засад освітньої діяльності.

Ключові слова: інформаційне суспільство, система освіти, «пост-суспільства», майбутнє середовище діяльності, методологічна рефлексія, цілеутворення.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Однією з найважливіших цілей освіти є підготовка молоді до життя у майбутньому суспільстві. До останнього часу можна було б сказати просто «підготовка до життя», але сучасність виявилася настільки динамічною, що зараз треба вже на початку освітнього шляху ставити

питання про майбутній стан суспільства, про середовище життєдіяльності випускника навчального закладу. Особливо це стосується вищої школи, яка знаходиться на завершальному етапі освіти і несе відповідальність за долю людини у майбутньому суспільстві, будучи зосередженою саме на актуальних професійних аспектах її підготовки. Причиною вражаючого динамізму сучасного суспільства найчастіше називають інформатизацію суспільства.

«В освітньому контексті про інформаційне суспільство найчастіше пишуть у вступних частинах публікацій, щоб обґрунтувати або підкреслити необхідність розвитку інформаційних технологій в освіті. Останні і є, як правило, основним предметом аналізу. Але після досить тривалого періоду проникнення інформаційних технологій в освітню діяльність і, з іншого боку, спостережень за проявами інформаційного суспільства в світі, питання: «Чи можна говорити про інформаційні технології, не кажучи про «інформаційне суспільство?»» [10] сприймається вже як заклик ретельніше розібратися в тому, чим є для нас інформаційне суспільство.

З наявних визначень і тлумачень інформаційного суспільства найбільш прийнятним А.І.Чорний вважає наступне: «Інформаційне суспільство – це шабелі у розвитку людства, на якій домінуючим об'єктом виробництва і споживання стають знання, а також засновані на їх використанні продукти та послуги» [13]. Та, з іншого боку, «ми не можемо знати, що вважається знанням, тобто з якими проблемами розвитку і поширення знання ми зустрічаємося сьогодні, якщо нічого не знаємо про суспільство, в якому воно поміщається. І сьогодні, як ніколи раніше, дізнатися що-небудь про суспільство означає, передусім, вибрати спосіб постановки питання, який так само є способом отримання відповіді» [9, с. 40]. Отже, як і дещо раніше, залишається актуальною загальна проблема визначення сутності інформаційного суспільства, що розкривається поступово в процесі вивчення окремих його проявів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Останнім часом сформувався стабільний потік публікацій щодо «зовнішності» інформаційного суспільства, зокрема, приголосуючих змін у техніці та інформаційних технологіях. Ці зміни утворюють строкату картину революційного перетворення умов життя пересічного громадянина – від інтелектуальних годинників і 3D-друку до розумних будинків і вбудованих у людське тіло чіпів, від електронних водіїв до нанороботів

і пристроїв удосконаленої реальності. Говорити за таких умов про окремі техніко-інформаційні досягнення в освітньому контексті навряд чи доцільно: наступна мить вбиває попередню, за образним висловом Т.Г. Еріксена. Має, отже, сенс створення картини якісних змін у суспільстві. Треба зазначити, що окремі фахівці, що беруть на себе тягар узагальнень, формування проєкції техніко-економічних змін на життєдіяльність соціуму, стають відомими постатями в науковому середовищі. Серед них З. Бауман, Ж. Бодрийяр, А. Горц, П. Дракер, М. Епштейн, Т. Еріксен, М. Жутіков, Д. Іванов, В. Кутирєв, В. Лекторський, Ж.-Ф. Ліотар, О.Тофлер та інші науковці. На їхні праці перед усім спирався автор у цій роботі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Наприкінці ХХ століття виявилось, що багато які, здавалося б, фундаментальні характеристики суспільно-економічних формацій втрачають пояснювальну силу, а побудовані на них теорії – притаманну їм раніше ґрунтовність. У науці це явище знайшло відбиття в не дуже приємному для цих характеристик префіксі «пост-». Так з'явилися концепції «пост-суспільств»: «пост-індустріальне», «пост-економічне», «пост-інтелектуальне», «постмодерн», нарешті, «постлюдське» суспільство. Всі ці визначення вживаються паралельно з терміном «інформаційне суспільство» і можуть розглядатися як визначення окремих аспектів оновлюваного соціуму. Складання щонайбільш повних уявлень про стан майбутнього суспільства, безумовно, є дуже важливим для цілеутворення в освітній діяльності.

Таким чином, вивчення «пост-суспільств» утворює самостійну частину загальної проблеми пізнання майбутнього середовища діяльності випускника вищої школи.

Метою цієї статті є розгляд особливостей деяких «пост-суспільств» як умови усвідомлення поточних та перспективних завдань вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Можливо, найчастіше поряд з терміном «інформаційне суспільство» зустрічається термін «*пост-індустріальне суспільство*» (post-industrial society), запропонований Д. Беллом в 1972 р. [13].

«Зазвичай інформаційне суспільство, – зазначає В.М. Розін, – розуміють як наступний специфічний етап постіндустріального суспільства, де саме інформація і все, що з нею відбувається (створення, використання, поширення, зберігання), є системоутворюючими, істотно

змінюючи буквально всі соціальні та господарсько-економічні стосунки» [10]. Та перехід до інформаційного суспільства був спочатку усвідомлений саме як перехід до пост-індустріального суспільства, тобто до такого, де матеріальне виробництво втрачає безумовну пріоритетність у створенні багатства.

Одним з перших, хто ввів поняття інформаційного суспільства, була людина на ім'я Фріц Махлуп, який опублікував в 1962 році книгу, названу «Виробництво і розподіл знань в Сполучених Штатах». Але, можливо, один з найбільших внесків у формування цього поняття був внесений Марком Поретом, що завершив в 1977 р. докторську дисертацію по «інформаційній економіці». Порет узяв в Департаменті США по комерції дані про національний дохід, зробив підрахунки і проаналізував їх в термінах вартості інформаційної діяльності (інформаційних дій). Суспільство, що базується на знаннях (інформаційне суспільство), розглядалося і Махлупом, і Поретом як узагальнене поняття з економічною основою. Обидва розглядали інформацію як предмет споживання, вироблюваний подібно товарам і послугам, які, коли вони створені, мають вартість і які можуть бути куплені і продані. Виявилось, що саме інформаційні продукти і послуги з певного часу домінують на американському ринку і формують найбільшу частку сукупного суспільного продукту у вартісному виразі. В США, а потім і в інших розвинутих країнах сформувалася могутня індустрія інформації, що зайняла передові позиції в економіці [6]. Нове розуміння полягало не в тім, що матеріальне виробництво втратило значення, а в тім, що в ньому вирішальними стали інформаційні аспекти [14]. Саме такий зміст, вочевидь, вкладається в термін «пост-індустріальне суспільство».

«**Пост-економічне**» суспільство знаменувало подальший рух осмислення змін: якщо «пост-індустріальне» означало визнання провідної ролі інформації у виробництві, то «пост-економічне» вчинило те саме з економікою.

Як зауважує В.Л. Іноземцев, «становлення постеконічного ладу, безумовно, передбачає розвиток постіндустріальних тенденцій, але передбачає його як свою матеріальну основу, а не як попередню щабель історичної еволюції. Свого часу Д. Белл вказував, що «поняття постіндустріального суспільства є аналітичною конструкцією, парадигмою або рамковою концепцією, яка дає можливість визначити нові осі соціальної стратифікації в розвиненому західному суспільстві». Концепція постеконічного суспільства має іншу мету і іншу задачу.

Вона розглядає систему цінностей і характер поведінки людини як найважливіші інструменти зміни соціального світопорядку і в соціальній реальності нинішнього дня бачить насамперед поверхневі форми, що породжуються еволюцією самосвідомості особистості. У ній індивідуальне світосприйняття ставиться вище соціальної стратифікації, а самовдосконалення людини – вище прогресу матеріального виробництва. Теорія постеконічного суспільства, таким чином, будується навколо дослідження того, як і в яких формах розвиток особистості визначає сучасний соціальний прогрес, виводячи його за рамки відносин людини як з природою, так і з перетвореним нею самою світом.

Постеконічне суспільство стає реальністю наступаючого тисячоліття. Це суспільство, що формується, буде не менш суперечливим, ніж існуюче сьогодні. Швидше за все, воно виявиться навіть більш складним для розуміння, так як людство, виходячи за рамки економічної цивілізації, залишає межі, за якими воно ніколи не намагалося себе усвідомити» [5, с. 20-21, 45]. Наведене має рацію хоча би з огляду на те, що економічні стосунки у суспільстві врешті являють собою особливу інформаційну систему, і економічні аспекти функціонування суспільства логічно підпорядковуються інформаційним.

Пост-інтелектуальне суспільство. Похмуру, але, на жаль, переконливу картину етапу розвитку суспільства, що настає, малює В. Вітковський, називаючи його постінтелектуальним суспільством. «У загальному обсязі людської діяльності, – пише В. Вітковський, – інтелектуальна творчість займає досить незначне місце. Але саме завдяки їй створено весь той безмежний світ речей і ідей, який оточує нас з усіх боків і відрізняє від первісних дикунів.

«Класична» традиція піднесла престиж інтелектуальної творчості на недосяжну висоту, її продукти – наукові відкриття, художні шедеври тощо – посіли в суспільній свідомості практично таке ж місце, як Слово Боже за часів середньовіччя. У сучасному сприйнятті творінь інтелекту переважають мотиви поточності, тимчасовості, пересичення, утилітарного прагматизму. Для самих творців першорядним стає суто маркетингове завдання – просувати свою продукцію до споживачів. Власне кажучи, творча продукція стає лише одним зі складників багатостадійного й капіталомісткого товарного циклу: не основним і, безперечно, – не найдорощим.

На схилку другого тисячоліття інтелектуальна творчість виявляється непотрібною, ба навіть шкідливою для суспільства. І людство стихійно виробляє потужні механізми самозахисту від розперзаного й надмірного інтелекту. Аналізуючи стан справ у цій царині, не можемо не дивуватися величезному розривові між суспільним буттям та суспільною свідомістю. Адже політики, адміністратори, громадські діячі, підприємці, публіцисти в один голос продовжують співати осанну інтелектові! На його розвиток зорієтовані освітні й виховні структури, методики навчання; мільйони батьків плекають творчі потенції своїх дітей як запоруку їхнього життєвого успіху... Чим насправді зустрічає сучасний світ носіїв Божої іскри допитливості, винахідливості, дерзання?

Мудра думка віддавна була безцінним скарбом, непідвладним силі, жорстокості, часові. Однак надмір інших думок, мудрих і не дуже, запущених у паралельний обіг, може спричинити знецінення цього скарбу. «Виробництво думок» давно стало масовим, потоки інформації пронизують сучасне суспільство, водоспади її ринуть на голови людей навіть проти їхньої волі й бажання. Імовірність виокремлення в цих потоках конкретної цінної ідеї доволі незначна, а затримання саме на цій ідеї суспільної уваги – близьке до нуля. Малограмотний «трудяга» й мудрий академік однаково зазнають непідсиленого інформаційного перенавантаження. Кожне нове слово, нова думка, новий байт чи біт інформації насамперед збільшують потужність загального інформаційного поля та непомірність його сукупного тиску.

Звернімо увагу насамперед на очевидну деінтелектуалізацію інформативного простору. Цілком очевидно, що в останні десятиліття сумарна потужність інформаційного поля зростала переважно коштом таких складників, як реклама, мас-медіа, маскульт. Мрії людей забезпечених і високоосвічених зводяться до того, аби повніше «розслабитися», «відірватися», спіймати «кайф» тощо.

Виникає феномен «вторинного невігластва», коли брак знань, нездатність до інтелектуальної поведінки, безкультурність демонструють особи з дипломами й науковими ступенями. Причина цього криється не так у поганій якості освіти, як у блокуванні інтелекту чинниками соціального середовища. Американці, приміром, віддавна «славляться» поєднанням високого професіоналізму із загальнокультурним анальфабетизмом. Європейці чи японці є в цьому плані освіченішими, проте, й серед них зростає кількість людей, що протягом життя не прочитали жодної книжки... Інтелектуальні професії

хоча й залишаються доволі престижними, вочевидь, уже перейшли пік своєї популярності.

Гіпертрофоване поглинання інформації блокує її «перетравлювання». Дедалі тяжчих випробувань зазнає одна з фундаментальних засад вільного суспільства – здатність громадян самостійно відрізнити істину від не істини й правду від брехні.

Видається в усякому разі очевидним, що на межі третього тисячоліття постінтелектуальна перспектива оптимізму людству не додає, що через неї не розвидняються обрії, затьмарені екологічною, енергетичною, демографічною та іншими глобальними загрозами. Криза творчого інтелекту є всепланетним явищем» [2].

Надаючи таку картину майбутнього суспільства, В. Вітковський, звичайно, не адресує її саме освітянам, але останні мають замислитися, адже майбутній світ, здається, вже не вимагає від випускника високого інтелекту. Чого іншого натомість?

Наступне «пост-суспільство» – *Постмодерн*. Те, що мається на увазі під словом «постмодерн», значно відрізняється залежно від контексту, проте у найзагальніших рисах постмодерністського мислення можна розглядати як незавершений і непостійний набір положень, який складався поступово під впливом безлічі різноманітних інтелектуальних та культурних течій: від прагматизму, екзистенціалізму та психоаналізу до фемінізму, герменевтики, постемпіричної філософії науки (ми перерахували лише деякі з найбільш видних течій). З цього виру часто несумісних спонукань і тенденцій на поверхню виплило кілька принципів, які отримали широке ходіння. Починають особливо цінуватися пластичність і постійна зміна дійсності і знання, віддається перевага конкретному досвіду перед застиглими абстрактними принципами, з'являється переконання в тому, що жодна апріорна система думки не повинна тяжіти над поглядами або дослідженнями людини. Стає загальноприйнятим, що людське пізнання суб'єктивно визначається безліччю факторів; що об'єктивна сутність, або річ-в-собі, недоступна і не дозволяє робити про себе ніяких тверджень і що цінність всіх істин і уявлень треба постійно піддавати безпосередній перевірці. Критичний пошук змушений миритися з неоднозначністю і множинністю, а здобуте рішення в будь-якому випадку буде знанням швидше відносним і схильним до помилок, ніж абсолютним або визначеним.

Тому набуття знання має стати нескінченним його переглядом.

Суб'єкт, що пізнає, ніколи не вільний ні від своєї тілесності, ні від світу, які виступають як обов'язкова умова і середовище кожного акту пізнання... Всяке людське розуміння є тлумачення, і жодне тлумачення не буває остаточною.

Таким чином, зворотним боком відкритості та розпливчастості постмодерністської свідомості є відсутність будь-якої твердої підстави для світогляду. Людина, якій випало народитися в епоху постмодерну, опинилася в такому всесвіті, сенс якого відрізняється незвичайною відкритістю, але, разом з тим, позбавлений будь-якої підстави [11, с.335-338].

Одним з проявів ситуації постмодерну є деформація взаємин між виробництвом і системою знаків у суспільстві, за якої знак позбавився референціальних функцій щодо виробництва, «переміг» виробництво. Досліджуючи цей процес, Ж.Бодрийар зазначає: «Немає більше ніяких референцій виробництва, значення, афекту, субстанції, історії, немає більше ніякої еквівалентності «реальному» змісту, що ще обтяжував знак якимсь корисним вантажем, якоюсь серйозністю, – тобто немає більше його форми як представницького еквіваленту. Перемогла інша стадія цінності, стадія повної відносності, загальної підстановки, комбінаторики і симуляції. Симуляції в тому сенсі, що тепер усі знаки обмінюються один на одного, але не обмінюються більше ні на що реальне (причому один на одного вони так добре, так бездоганно обмінюються саме постільки, поскільки не обмінюються більше ні на що реальне). Знищення всякої цільової установи виробництва дозволяє йому функціонувати як код, а грошовому знаку – пуститися, наприклад, ні в чому не обмежені спекуляції, без всякої прив'язки до виробничих реальностей і навіть до золотого еталону» [1, с. 52-53]. Несподіваний, але цілком логічний наслідок такої ситуації для сфери виробництва помічає Д. Орлов: «Можна позначити діючі тут зміни наступним чином – те, що здатне захопити нашу увагу і залучити до себе, перемістилося з речі на її упаковку. Можна сказати більш категорично; сама річ стрімко перетворюється в упаковку, в набір деяких зовнішніх функцій і властивостей. Області споживання належать не речі в їх матеріальності, а тільки ярлики, значення речей, що мутують у бік порожньої внутрішньої форми. Циркуляція вторинних, паразитарних значеників, що вселяються в товарні знаки першого рівня, підпорядковує сучасний товарообмін самозростаючим бажанням і змушує говорити про своєрідну психопатологію нинішньої економіки» [12, с. 45]. Звісно, така економіка змушує дбати перш за все не про якість товару, а про красу

його пакунку. Але це важко сприйняти як настанову для молодого фахівця...

Подібне положення підкреслює величезну відповідальність, вантаж якої людина несе на своїх плечах, і не менш величезний потенціал, закладений в даній ситуації. Оскільки можливо привести свідчення на користь практично кожного з нескінченного сонму світоглядів і для кожного знайти тлумачення, що його підтверджує, то головне завдання, що стоїть перед людиною, полягає в тому, щоб обрати той світогляд або ту сукупність поглядів, які зможуть привести до найбільш цінних і життєтворних наслідків [11, с. 345]. Отже, до прагматизму сучасної освіти, що дедалі більше втрачає світоглядні компоненти на користь технологічних, додається пластичність, рухливість, релятивність самих світоглядних компонентів. Ситуація постмодерну утворює, таким чином, власні виклики освіти, яка все ще має на меті виховання молоді, орієнтоване на одвічні, сталі утворення, що містяться в релігії, моралі, культурі.

Постлюдське суспільство. До недавніх пір здавалося самоочевидним, що якщо збережеться земна цивілізація, то збережеться і людина, бо саме люди є її носіями. Сьогодні говорять про «постлюдське» майбутнє (Ф. Фукуяма), бо ті, хто будуть жити в новій цивілізації, можуть і не бути схожим на тих, кого ми досі називали словом «людина». Людина сьогодні, дійсно, найважливіша і гостра проблема, починаючи з питання про те, що ж таке людина, у чому її природа (як зараз ясно, ми досі погано це знаємо), яка грань відділяє її від «нелюдини», і кінчаючи питанням про те, чи потрібно захищати і рятувати людину, а якщо потрібно, то чи можна, а якщо можна, то що для цього слід зробити. Проблематика людини з нового, нерідко незвичайного боку, стає центральною для багатьох дисциплін, починаючи з філософії, включаючи психологію і соціологію, і кінчаючи генетикою [8].

З одного боку, «Технічна наука породила світ, який нестерпний для людського тіла, калічить його, гвалтує нав'язаною поведінкою, прискоренням і інтенсифікацією необхідних реакцій. Протиріччя між тілесними потребами і живим знанням, з одного боку, і «потребами» техно-економічної мегамашини, з іншого, отримало масштаби, згубні для здоров'я людини. Як першим помітив і описав Гюнтер Андерс, людина «застаріла»» [3, с. 7-8].

З іншого боку, деякі фахівці заявляють, що «протягом XXI століття світ опиниться у владі мислячих машин і що люди, «в тій мірі,

в якій вони ще залишаться, займуть підлегле місце». Оскільки біологічний інтелект розвивається дуже повільно, тоді як «машинний наростає по експоненті», машини «дуже скоро стануть розумнішими будь-якої людської істоти». Це змусить людей імплантувати собі все більше штучних нейронів, щоб не дати себе підпорядкувати. Зрештою «небіологічна складова нашого розуму виявиться домінуючою. Перед нами виявляться істоти-машини, в яких немає абсолютно нічого біологічного. При цьому вони будуть справляти цілком людське враження». В цілому виходить, що люди, щоб не втратити контролю над своїми роботами, забезпеченими значно потужнішим інтелектом, змушені самі перетворюватися на роботів. Зрештою зникне різниця між роботами-людьми і людьми-роботами» [3, с. 21-22].

«Поява повноцінного штучного інтелекту може стати кінцем людської раси, – заявив Стівен Хокінг в інтерв'ю Бі-Бі-Сі. – Штучний розум візьме ініціативу на себе і стане сам себе удосконалювати зі все зростаючою швидкістю. Можливості людей обмежені занадто повільною еволюцією, ми не зможемо змагатися із швидкістю машин і програємо». У 2012 році Центр по вивченню екзистенціальних ризиків Кембріджа провів дослідження, що довели, що сучасні технології здатні знищити нашу цивілізацію вже найближчим часом» [15]. «Так чи інакше, але кінець людини як виду вже закладено в програму. «Еволюція» прирікає людину на створення антилюдини, яка знищить свого творця. Наука здійснює свій вихідний проект: вона позбавляється людини як виду. Замість праці виробництва самого себе нам залишиться покупка протезів, за допомогою яких будь-хто зможе нескінченно трансформувати, посилювати і винаходити себе в довільному напрямку. Йому потрібно тільки злитися з механічними продовженнями своєї істоти» [3, с. 23, 25].

Але як останнє може знайти відбиття серед завдань системи освіти?

Висновки з даного дослідження. Наведені характеристики інформаційного суспільства, до якого швидко прямує людство, не вичерпують, зрозуміло, його зміст і сенс. Можна було б згадати, зокрема, «віртуальне», «комунікативне» та інші, настільки ж принципові обличчя інформаційного суспільства. Та префікс «пост-» акцентує саме плинність, пройденість, здавалося б, сталих і струнких утворень і уявлень. Варто повернутися тут до думки А.І.Чорного: «Інформаційне суспільство – це не більше ніж чергова віха (можливо, одна з останніх) в історичному розвитку людства. Інформаційне

суспільство можна розглядати як віковий період людства, подібний періоду зрілості або старості людини, але явно не її молодості. Цілком виразно про цей період можна сказати лише те, що він неминучий» [13].

Неминучість і швидкоплинність – такі загальні описи майбутнього суспільства, до якого система освіти має готувати фахівця. Але є ще один надважливий наслідок змін, особливо помітний з «пост-людської» перспективи. Його сформулював Н. Вінер: «Ми більше не можемо оцінювати людину по тій роботі, яку вона виконує. Ми повинні оцінювати її як людину. Якщо ми наполягаємо на застосуванні машин всюди, безвідносно до людей, але не переходимо до самих фундаментальних розглядів і не даємо людським істотам належного місця у світі, ми загинули» [7, с.215]. Та вища школа, як і система освіти в цілому, спрямована на формування конкурентоспроможного фахівця, що звоює собі «належне місце у світі» саме роботою, яку він виконує.

Втім, «фундаментальні розгляди» вже на часі. Чи повинна освіта поспішати за «пост-суспільствами», чи має займати щодо них остережну позицію, або, навіть, чинити спротив? В цьому питанні – основний висновок зі сказаного в цій роботі.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Перспективи подальших досліджень можна окреслити висловом Т.Г. Еріксена: «Потреба у фільтрах, покажчиках напрямку, основоположних принципах для знань стає величезною. Чи так це насправді? Чи не виглядає справа швидше так, що все більше людей звикають до життя в світі, де кольористі фрагменти інформації проносяться мимо них без якого-небудь напрямку і взаємозв'язку – і не бачать в цьому жодної проблеми? Я підозрюю, що це твориться з багато ким з нас, і якщо це так, то непередбаченим слідством інформаційної революції може стати фундаментальна трансформація самого поняття «знання»» [4, с. 32]. Отже, найближча перспектива – методологічна рефлексія педагогічної науки щодо викликів «пост-суспільств».

Література

1. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Ж. Бодрийяр. – М.: Добросвет, КДУ. – 2006. – 389 с.
2. Вітковський В. До постінтелектуального суспільства / В. Вітковський // Універсум, 1999. – № 3-4. – С.8-11.

3. Горц Андрэ. Знание, стоимость и капитал. К критике экономики знаний (Окончание) / Андрэ Горц // Логос, 2008. – № 1 (64). – С. 3-31.
4. Еріксен Т.Г. Тиранія моменту: Швидкий і повільний час в інформаційну добу / Т.Г. Еріксен / Переклад з англійської Віктора Дмитрика. – Львів : Кальварія, 2004. – 196 с.
5. Иноземцев В.Л. За десять лет. К концепции постэкономического общества: Научное издание / В.Л. Иноземцев. – М.: "Academia", 1988. – 576 с.
6. Информационное общество в Украине: далекое близкое? / Н.Н. Чурсин, В.Д. Исаев, А.В. Путинцев // Лугань. Сборник научных трудов, посвященный 200-летию города Луганска. Юбилейное издание. – Луганск : Изд-во АО «ЛКТ-Электроникс», 1995. – С.38-48.
7. Информационное общество: Сб. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 507 с.
8. Лекторский В.А. Умер ли человек? / В.А. Лекторский // Наука. Общество. Человек / Отв. ред. В.С. Степин; Ин-т человека. – М. : Наука, 2004. – С. 229-238.
9. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна / Ж.-Ф. Лиотар / Пер с фр. – СПб. : АЛТЕИЯ, 1998. – 160 с.
10. Новые информационные технологии и судьбы рациональности в современной культуре (материалы "круглого стола") // Вопр. философии, 2003. – № 12. – С.3-52.
11. Тарнас Р. История западного мышления / Р. Тарнас / Пер. с английского Т.А. Азаркевич. – М.: КРОН-ПРЕСС, 1995. – 448 с.
12. Ужас реального / Т. Горичева, Н. Иванов, Д. Орлов, А. Секацкий.– СПб. : Алтейя, 2003. – 288 с.
13. Черный А.И. На пороге информационного общества / А.И. Черный // Материалы 5-ой Международной конференции "НТИ-2000". Москва, 22-24 ноября 2000 г. – М.: ВИНТИ, 2000. – С. 332-336.
14. Чурсин Н.Н. Понятие тезауруса в информационной картине мира: монография / Н.Н. Чурсин. – Луганск : Изд-во «Ноулидж», 2010. – 305 с.
15. Шлионская И. Человеческая цивилизация исчезнет уже в этом веке [Электронный ресурс] / И. Шлионская // pravda.ru, 2014. – 12.12. – Режим доступа: <http://www.pravda.ru/science/mysterious/human/12-12-2014/1239459-intellect-0/#hcm=1425936734291654>.

«ПОСТ-ОБЩЕСТВА» В КОНТЕКСТЕ ЦЕЛЕЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Н.Н. Чурсин

В контексте задач системы образования по подготовке молодежи к деятельности в будущем рассматриваются измерения информационного общества, характеризующиеся как «пост-общества». Раскрывается

радикализм этих обществ, которые создают новые вызовы человеческой природе, требуют переосмысления методологических основ образовательной деятельности.

Ключевые слова: информационное общество, система образования, «пост-общества», будущая среда деятельности, методологическая рефлексия, целеобразование.

"POST-SOCIETIES" IN CONTEXT OF AIMS OF EDUCATIONAL ACTIVITY

N.N.Chursin

In the context of tasks of the system of education of preparation of young people to activity in the future, measuring of information society, characterized as "post-societies", are examined. Radicalism of these societies that create new calls to human nature requires the revision of methodological bases of educational activity.

Keywords: information society, system of education, "post-societies", future environment of activity, methodological reflection, aims forming.

Чурсін Микола Миколайович – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри філософії культури і культурології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м.Сєверодонецьк, Україна). E-mail: Chursin2n@i.ua

Chursin Mykola Mykolajovych – doctor of pedagogical sciences, associate professor, head of the department of philosophy of culture and culturology of Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: Chursin2n@i.ua

УДК 37.017.92.20

ОДУХОТВОРЕНИЙ ОБРАЗ ЛЮДИНИ КУЛЬТУРИ ХХІ СТОЛІТТЯ: ПРОЦЕС ЙОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Г.П. Шевченко

У статті дається сутнісна характеристика одухотвореного образу людини культури ХХІ століття. Проаналізовані особливості процесу його виховання у вищій школі. Акцент робиться на негативному впливі сучасного інформаційного простору на підрастаюче покоління. Обумовлена необхідність формування у нього інтересу, а потім і потреби у світлому людському діянні.

Ключові слова: виховання, освіта, культура, духовність, ідеал, досконалість, одухотворений образ людини культури, цінножиттєві смисли.

*Якщо ми хочемо змінити світ,
спочатку треба змінити людину.*

А. Печей

Постановка проблеми. Освіта і виховання є показником рівня розвитку держави, її соціально-політичного устрою, наявності у її громадян інтелектуального потенціалу, системи духовно-моральних і естетичних цінностей, ціннісного світогляду, ціннісної свідомості, дієвого патріотизму, високої культури, високих наукових досягнень, всього того, що забезпечує виживання і збереження людства. Освіта і виховання несуть в собі могутній потенціал духовності, культури, екзистенційних цінностей. Саме освіта і виховання мають виконати найважливішу місію нинішньої цивілізації – сформувати у підрастаючих поколінь Одухотворений образ Людини Культури ХХІ століття, здатної зберегти громадську мораль, природні багатства, національно-культурну ідентичність та загальнолюдські цінності. Доречно нагадати мудру настанову Григорія Сковороди щодо важливості виховання: «виховання криється в природі кожного народу... Не пожалій руки, ударь кресалом – і викрешеш вогонь у себе